

Titel: Sprogteori. Forord og indledning, [MTG] 125-2450

Citation: "Sprogteori. Forord og indledning, [MTG] 125-2450", i *Louis Hjelmslev og hans kreds*, s. 1. Onlineudgave fra Louis Hjelmslev og hans kreds: https://tekster.kb.dk/text/lh-texts-kapsel_125-shoot-workidacc-1992_0005_125_MTG_2450.pdf (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Louis Hjelmslev og hans kreds

Ophavsret: Materialet kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge det til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

LOUIS HJULLISLUV

SPEOGIUO RI

2

Indholdsoversigt

Indledning Principper Procedure Grundlag . Oversigter

Hjelmslev: Sprogteori

3

KJHQRD OG miX&miM

Don sprogteori, der fremstilles i tværfaglig bog, og i sin idé og 1 månedlige punkter af en udførelse resultatet af et flåreårigt samarbejde mellem magister H, J, Uldall og raig* Don maa imidlertid ikke betragtes som det direkte eller definitive resultat af dette samarbejde, og Uldall maa ikke betragtes som ansvarlig medforfatter, Don er den forfattede og forløbende forfatter, for hvilken den ene tager ansvar ud. Dog ønsker jeg straks ved begyndelse at nævne Uldall's navn, fordi de resultater, der er nedlagte ogsaa i denne bog, ikke kunde tænkes naaede uden samarbejdet med ham. Der tilkommer lian paa dotto stod intet ansvar, men adskillige. Den sprogteori, Uldall og jeg arbejder med, kalder vi glosse. .. tik (af gnask glfissa et sprog*). Den formaal er at muliggøre en sprogbeskrivelse, der paa en gang er udtømmende, modsigelsesfri og den simplest mulige. Vi er gennem et arbejde naaet til den erkendelse, at dotto tredobbelt krav kun kan imødekommes, naar sprogteorien bygger paa bogre-

Hjelmslevs Sprogteori

4

Forord og indledning 3 (funktionssammenhæng og opstilling af deduktiv (nåudstigende analytisk fra det almene til det specielle) og opadstigende syntetisk fra det specielle til det almene). Ved glossematik vil vi altså forfatte en sprogteori, der muliggør den simplest mulige udtømmende og modsigelsesfri sprogbeskrivelse (og dermed sprogerkendelse) gennem en funktionel grundbetragtning og en deduktiv metode. Og som glossematik er vi altså rede til at anerkende enhver bestræbelse for at opbygge en sprogteori efter disse principper, forudsat at samtlige anførte principper er fuldt observerede, når der glossematik etableres, saaledes defineret, i tydelig modsætning til alle hidtidige sprogteorier, om hvilken det er let at påvise, at de ikke bygger paa fuld observans af samtlige her nævnte principper, og som vi i modsætning til glossematikken sa. . . omfatter under benævnelsen klassisk lingvistik. Begrundelsen for, at de anførte principper maa anses for nødvendige i enhver objektiv og holdbar sprogteori, vil man finde i bogen. Hvad jeg her ønsker at fremhæve, er, at glossematikken kun er defineret ved disse tilgrundliggende principper. Der nænner naturligvis tænkes flere forskellige glossematikker, i betydningen: konsekvent etablerede bestræbelser for at naa det i de nævnte principper foreskrevne maale. En af disse maa nødvendigvis være den Aaffciitative, i- Hjelmslev: Sprogteori

5

Forord og indledning

4

Denne bog er en del af en større samling, og enhver konkret udformet bog om sprogteori har at vitsre netop denne. Den glossematik som disciplin er altså ikke defineret ved sin konkrete udformning, og det er baade muligt og ønskeligt, at glossematikken gør fremskridt, gennem tilvejebringelse af nye kongeretsudfordringer, der giver en endnu større tilnærmelse til de tilgrundliggende principper. Storlig i en henseende synes saadanne fremskridt tam- noli ges i henseende til læret om rauliggørulso af den simplest mulige beskrivelse* Under Uldalls og mit samarbejde er der ixovnto tilgrundliggende principper fastholdt, om end efterhånden yderligere afklarede. Herimod har den konkrete i den Udformning gentagne gange undergaaet forandringer, og hvor g;mg væsentlig under hensyntagen til kravet om muliggørulso af den simplest mulig beskrivelse, med deraf flydende konsekvenser. Den gennemførelse af det med de krav og dets konsekvenser er derfor nærliggende blandt andet i praksis nødvendigheden af at anlægge sprogbeskrivelser intet sen som en fast procedure, der paa Uldall's trin forudtænkter noget, der ikke i forvejen er defineret, og som er indrettet paa den mest økonomiske maade. Under etableringen af principperne har vi derfor bostondigt forsøgt os med nye procedureforaer, hvis forenelighed med kravet om modsigelsesfrihed for hvor enkelt nøje har maattet gennemprøves. Hi vi oprindeligt fremstillede teorien mundtligt ved forskellige lejrener

Hjelmslevs Sprogteori

6

Forord og indledning

5

1 W5, blandt andet i to foredrag i Humanistisk samfund i kjsriius (lb/12 V}?)% var den forelagte procedure overordentlig kompliceret i sammenligning med den, der nu fremstilles. Der er (torfor næppe nogen grund til at fortryde, at offentliggørelsen af den samlede teori gentagne gange maatte udsættes, selv om vi herved er kommet til at trække betænkelige værelser-paue og modigheden hos de personer og institutioner, der fra første hånd viste vore planer en interesse, som vi i høj grad maatte paaskønne; umiddelbart efter vore foredrag i Humanistisk samfund henvendte dettes formand sig til os med tilbud om offentliggørelse af teorien i første tofte af dets Skrifter* Denne publikation var tænkt som International og skulde, med Uldall og (Hig som forfattere, fremkomme under titlen m Outline of Glossematics, og vi opnaede til dette formål al et tilskud fra Liask-Orsted fondet, kfter at arbejdet var fortsat (til dels aed lange afbrydelser af praktiske og ydre grunde), mente vi ved krigens udbrud i Yjy) at være suu vidt ffcrdige, at der kun manglede selve redigeringen. Krigen medførte imidlertid samarbejdet af brydelse, og jeg nauede for mit vedkommende frem til en procedure, der betegner et fremskridt i sammenligning raed døn, vi i 1 var blevet staaende ved} men denne sidste procedure har jeg lidte kunnet faa lej- lighed til at forelægge (Udall. Imidlertid er øu-

Hjelmslev: Sprogteori

7

Forord og indledning

6

skeligheden af en offentliggørelse efterlignende 1)16- vet saa følelig for mit vierer arbejde baa e pøsdagogisk og videnskabeligt, at jeg befcuittede mig til at udsende nærværende bog i eget navn. Den internationale publikation overflødiggøres ikke dserved; den vil uden hensyn hertil fremkomme i Humanistisk samfunds skrifter, naar forholdene tillader det. Jeg /ønsker i denne sammenhæng at rette en hjertelig tak til Humanistisk samfund i Aarhus og til dettes for- lægger, dr. phil. Ejnar Ivlnksgaard, for den forstaa- else og interesse, de har vist ogsaa nærværende pu- blikation.

Der skal her tilføjes et par - sikkert ikke ovefflødige - ord til vejledning for læseren. Bogen kan kun læses saaledes, at den gennemgaaes fra begyndelsen til slutningen uden overspringelser og uden ombytning af de enkelte afsnit. Det er usandsynligt, at læseren vil kunne forstaa et af- snit uden at have læst de forud^aaende, og forfatteren anmoder om, at læsningen ikke uretfærdigt maa blive opgivet af den grund. Ifølge emnets natur er det umuligt med udbytte at slaa op paa en eller anden enkelthed uden at have tilegnet sig helheden. Til gengæld giver bogens helhed mulighed for forklaring af alle sproglige enkeltheder; det er ifølge sagens natur kun et begrænset antal anvendelser, der udtrykkeligt har kunnet finde plads i selve bogen. Men den, der selv vil arbejde med, kan selv finde videre

Hjelmslev: Sprogteori

8

Forord og indledning

7

frem til løsning af specielle problemer ved hjælp af bogens anvisninger. Sagen er ikke kun en teori for teoriens egen skyld; den er først og fremmest tænkt som et arbejdsredskab ved ethvert sprogligt studium og ved al sproglig forskning.

Bogens karakter af en helhed, der skal

gennemgaaes i en bestemt orden, er en simpel følge af, at fremstillingen har manttet anlægges som en procedure. Af simpelhedens princip følger, at intet af specifik karakter maa henstaa udefineret. Det hele hviler paa et sæt af definitioner, hvoraf de senere forudsætter de forudgaaende, og som nødvendigvis maa gennemløbes i en bestemt orden og tilegnes i sammenhæng. Fremstillingen begynder derfor nød-

vendigvis helt fra grunden

/

>

